

Laisvės

VARPAS

LIETUVIŲ LAIKRASTIS

Nr. 2 (5)

Liubekas, 1946 m. vasario 2 d.

II meta

Lietuva issaugojo neutraluma

1945 m. pabaigoje „Boreas Publishing Co“ Londone isleido dr. F. V. Pick 172 pusl. knyga „The Baltic Nations, Estonia, Latvia and Lithuania“ („Baltijos tautos, Estija, Latvija ir Lietuva“). Knygos autorius filosofijos faktaras Pick be kitko yra autorius savo laiku isgarsėjusios knygos „The Art of Dr. Goebbels“ („Dr. Goebbelso menas“), kurioj jis israskino nacistinės propagandos uzklusius ir būdus.

Sioj naujoj knygoj apie Baltijos tautas, autorius objektingai nusiviecia visu triju tautu istorija ir stipriais argumentais pagrindzia ju teise i nepriklausoma gyvenima. Pick pazymi, kad kilus karui Baltijos tautos liko istikimos savo neutralumo politikai. Autoriaus teigimu, ypac Lietuva karo pradžioj buvusi patekusi i pavojingus politinius verpetus. 1939 m. rugsėjo mėn. tarp 8 ir 14 d. von Ribbentropo desinioji ranka uzsienu reikalui ministerijoj dr. Kleist, vokieciu vyriausybės pavestas, net tris kartus siules Lietuvos atstovui Berlyne ministeriui Skirpai, kad Lietuva isijungtu i kara prieš Lenkija ir atsiimtu Vilniū. Nors Vilnius Lietuvai buvo neikainojamas turtas, bet netgi uz ta kaina, kaip Pick raso, Lietuva nenorėjo turėti nieko bendro su

nacistine Vokietija ir 1939 m. rugsėjo 11 dar karta patvirtino savo neutraliteta. Izygiavus Sovietu kariuomenei i Lenkija, kaip Pick teigia, pats von Ribbentrop asmeniskai padares spaudima i p. Skirpa, kad Lietuvos vyriausybė pagaliau pradētu veikti, nes Lietuva esanti atsidurusi vokieciu itakos sferoje. Lietuvos vyriausybė vél kategoriskai atsisakė.

Kiek véliau susitikus Maskvoje von Ribbentropui su Molotovu, kaip autorius teigia, Sovietams pareikalavus, Lietuva perėjusi i ju itakos sfera. Hitleris nusileides, nes priėjes isvados, kad Lietuva neturinti jam jokios strateginės ir karinės vertės. „Po sito susitarimo“, raso Pick, „Stalinas pareiskes Lietuvos uzsienu reikalui ministerijai, kad isgelbėjes Lietuva nuo ijunimo i nacistinės itakos sfera. Nuo to laiko lietuviai statė sau klausimus: isgelbėjo — bet kam? Lietuviams?“

Toliau rasydamas apie Lietuva, autorius nepamiršta ir to fakto, kad 1939 m. okupavus Vokietijai ir Sov. Sajungai Lenkija, lietuviai, nežiurint savo skriaudu dėl Vilniaus, placiai atvėre svetingumo duris lenku pabėgėliams, kurie, anot jo, „atsirado tarp vokisko kūjo ir sovietisko piautuvo“.

JAV lietuviu aukos jau Vokietijoj

Chicagos „Draugas“ raso: „BALF“ pirmininkas kun. dr. J. Koncius gavo pranesima is Lietuvos Raudonojo Kryziaus pirmininko is Tūbingeno, kad ten esa gauta 1340 maisu drabuziu ir 62 dėzės batu, is viso apie 50 tonu.“ Tame pat pranesime sakoma, kad prieš kuri laika buvo gautas is JAV didelis siuntinys vaistu — 690 dėziū, apie 25 tonos.

Pranesdamas sias zinias, „Draugas“ raso, kad sie siuntiniai tiktai is dalies patenkina reikalingus pasalpos lietuvius, nes 300.000 zmoniu bent vidutiniskai aprūpinti reikia ne 50, bet maziausiai 3000 tonu drabuziu. Laikrastis mano, kad Vakarų Vokietijoj tiktai lietuviu vaikuciu esa apie 30.000.

Galis buti demobilizuotas 8 korpo stabas

„Daily Mail“ raso, kad siu metu pradžioje BAOR stabe buves svarstomas Anglu okupacinės zoros Vokietijoj administracijos pertvarkymo planas, kuris turis pagrėitinti demobilizacija. Pagal ta plana, esa numatoma sumazinti maziausiai bent vieno korpuso stabo karininku etatus ir, būtent, to korpo stabo, kuris yra Plōne. Toliau planas numatas 8-to korpo valdoma apygarda, kurios didesne dali sudaro Schleswig-Holstein, esancia generolo leitenanto Barker vadovybėje, pervesti 30-to korpuso valdzion. 30 korpas dabar valdo Hannoveri ir

Braunschweiga. Riba su I-ju korpu, tur būt, būsianti pakeista. Tikrai dar nesa zinoma, kiek znoniu pasiliuosuosia is okupaciniu pareigu sio pervarkymo rezultate.

Nezinoma kryptimi...

„Daily Herald“ sausio 15 d. is Stockholmo pranesa, jog ten esa manoma, kad tie 166 internuoti tieji baltai būsia sia savaite deportuoti jūra nezinoma kryptimi.

Isipareigokime!

Tremtinio gyvenimas ir likimas ne toks jau paprastas, kaip kai kam atrodo. Daug kas eina vėjo stumiamas: kur aplinkybės nusviedė, taip ir gyvena. Dar daugiau: is tu aplinkybiu susidaro sau palogumus ir tik savimi rūpinasi. Jeigu taip kiekvienas galvotu ir pasielgtu, tai is mūsų pasiliktų tik zuikiu banda, pakrikusi po placius plotus: pavieniui mus svetimieji sumaltu, sutriuskindu ir apie mus niekas balso nepakeltu.

Taciau mes nesame cigonai, nesame klajokliai. Nuo amziu mumyse glūdi bendruomenės gyvenimo pajautimas. Mes esame Vakarų Europos aukstos kultūros laipsnio tauta. Lėl to mes broliu brolio ieskome, giminė giminės saukiamės, viens kita trokslame pamalyti, svetur nors gimtu zodziu pasikeisti. Tas taip aisku ir sventa, taip lietuviskai sirdziai suprantama, kad apie tai nėra jokio ginco. Sveltimose zemėse mes sudarėme didziausias kolonijas. Nuo vaiku darzeliu ligi universitelo suorganizavome svetimo institucijas. Kiekvienas tautietis turi galimumo isilertpi i jas sviestas ir sviesti. Tai vienintėlis mūsų dziaugsmas svetimose zemėse tremtinio dienas skaiciuojant.

Kovu ir kraujo krikstyti apleidome tėvyne. Ligi karo pabaigos prieš mūsų akis stovėjo badas ir mirtis. Likimas mus mėtė ir vėlė, ir dabar tebestovime prieš nezinojima, tik su nenumaldoma viltimi pamalyti miela savo tėvyne. Kaip niekuomet, esame isipareigoje siela ir kūnu tautos ir tėvynės labui. Savisaugos sumetimas turi mumyse antraeili vaidmeni, kai desimtys tūkstančiu broliu paaukojo ir aukoja brangiausia turta dėl mūsų — savo gyvybe.

Senovės graiku tėvynės meilė ir kova dėl jos nusakyta tokiu pavyzdziu. Is karo grizta suzeistas karys. Apie jo grizima pranesama senam tėvui. Tėvas, taip pat buves karys, ir sako pranesėjui: „Paziūrėk ir pranesk man, is kurios pusės jis suzeistas. Jeigu is priesakio — tai jis didvyriskai kovėsi ir as ji priglausiu prie krėtinės ir man bus didelis dziaugsmas, bet, apsaugokit dievai, jei jis suzeistas is uzpakalio — tai jis bailys ir pabėges is kovos lauko ir mano akys tegu daugiau jo nemato.“

Taigi, tėvo meilė tėvynei daug didesnė negu sūnui bailiui. Lietuviu tautos istorija taip pat pilna panasiu pasiaukojimo ir tėvynės meilės pavyzdziu. Net istisa lietuviu tautos saka — juotvingia;

— visiskai isnyko bekovodami su ziauriu priesu. Kunigaikstis Margis su visa savo igula susidegino pilyje, matydamas, kad priesas ja paims ir juos visus surakintais vergais isvarys is tēvynės. Geriau didvyriskai mirti, negu mirti uzguitu vergu! Ir siandien kelyje i laisva gyvenima tūkstančiai mūsų broliu gyvena juotvingiu ir Margiu dvasia. Po Pirmojo pasaulinio karo siuo sūkiu, kuris nelaimėje gaivaliskai mumyse atgimsta, mes laimėjome ir gyvenome laisvoje Lietuvos Respublikoje. Per amžius budėje laisve laimėjome per aukas ir pasisventima, — toki palikome uzrasa apt Karo Muziejaus Kaune. Toks zuvusių kariu kovos vainikas neisidomai sveičia mūsų mintyse ir lydi mūsų zygius.

Ir kaip ziauriai liūdna, akypaizdoje istorijos ir auku, kai visas mūsų pajėgumas baigiasi stovyklų rajonuose ir barakuose su rysulėliu po galva. Kaip nauvu girdėli apie menkas tarpusaves rietenas, apie ambicijas, apie kivireus del netiklaus maisto gramo nusvėrimo, del menkavercio ivykio istoriju sudarymo. Ir visai klaiku ir nesuprantama, kai blogos valios tautietis daro veiksmus, pazeidziančius tautos varda. Kai tautos likimas ant skustuvo asmens balansuoja, mes gyvenima turime lauzti svieson, laisvėn, pasiaukojiman, laimėjiman.

Cia primintina, kad mes sudarome bendruomenę svetimoje zemėje, po svetimu stogu, svetima duona valgome ir rengiamės didžiausiam uzdaviniui — grįžti i tēvyne, kurios visi varlai atkelti ir visos ezios suartos.

Tautietei, tu nesi vienas! Tu esi bendruomenėje. Kiti tautietiai tavimi rūpinasi. Suprask, kad tu taip pat visose aplinkybėse turi ir privalai savo broliais rūpintis. Tik bendromis jėgomis ir susiklausymu mes būsimė ir istrėmimė didingi ir vertingi. O kas gi tie, kurie tiek dirba bendruomenės labui? Siandien niekas nedirba uz pinigus, dirba is pasiaukojimo. Ir tie, kurie neisitraukia i aktyvu musu bendruomenės gyvenima, nusideda pries visus tautietcius. Mūsų sūkis turi būti atskus ir neatsaukiamas: tenebūna nė vieno neisijungusio i bet kuri darba: svietimo, amatu, administracijos, spaudos, sveikatos, skautu, meno, sporto ir t.t. Tuomet mes pajusimė gilesnė savo verte ir būsimė svaresni pries svetimtaucius.

Lietuviai Danijoje

Visi lietuviai tremtiniai Danijoje yra koncentruojami i viena stovykla Nymindegab. Paga turimas zinas, Danijoje yra daugiau negu 2000 lietuviu, kurie ir sutalpinti minėtoje stovykloje. Kitose stovyklose ir privaciai gyvena nezymus lietuviu skaicius. Nymindėgab stovyklos lietuviu kultūrine veikla gana gyva. Mirimos tautos svėrtės, rengiami koncertai, judinamas sportas. I pirmaji koncerta, ivykusi praėjusi rudeni, atsilankė labai daug apylinkės danu. Koncerto programoj buvo lietuviu dainos, tautiniai sokiai, baletas ir muzika. Ta pacia diena vakare koncertas buvo pakartotas stovyklos gyventojams. Sudaryta futbolo komanda, kuri turėjo pora rungtyniu su vietos danu komanda, kurios baigėsi nezymia danu pergale.

BAIGIAMIS SPAUSDINTI „METAI“

Lietuviu rasytoju metrastis „Metai“, leidziamas Tūbingene, jau baigiamas spausdinti. Metrastis bus gausiai iliustruotas. Ji leidzia „Patrios“ leidykla.

Didysis Amerikos Lietuviu Kongresas

JAV, Chicagoje, lapkricio 29—30 ir gruodzio i d. ivykes Lietuviu kongresas buvo galinga ir ispūdinga lietuviu vieningumo ir kieta pasiryzimo demonstracija kovoje dėl Lietuvos laisvės. Kongresan suvaziavo atstovu is visos Amerikos — nuo Kalifornijos ligi Maine. Buvo taip pat delegatu ir is Kanados. Kai kurie miestai atsiuntė tikrai didelius atstovu būrius — po kelias desimtis. Si didziuli ir labai reikšminga kongresa, kuriame dalyvavo 808 atstovai ir daugybė svečiu, surengė Amerikoš Lietuviu Taryba, kuria sudaro trys pacios didziosios JAV lietuviu politinės srovės: sandariečiai (liaudininkai), socialistai ir katalikai. Kitos dvi JAV lietuviu krastutinės srovės — tautininkai ir komunistai, kaip antidemokratinis elementas, i Amerikos Lietuviu Taryba neieina. Vis dėlto siame kongrese vienybės ir bendros kovos interesu vardan buvo priimta rezoliucija, kuria tautininkams pasiūlyta iesti i Amerikos Lietuviu Taryba ketvirtadaliu santykiu. O su komunistais niekas nenori nieko bendro turėti, nes ju veikimas diametraliai priesingas Lietuvos interesams.

KONGRESAS PASVEIKINO PREZ. TRUMANĄ

Nuskambėjus JAV ir Lietuvos himnams, kongresa didziuliam „Congress“ viesbutyje atidarė dr. Drangelis. Kongresui pirmininkauti jis pakvietė ALT pirm. L. Simuti, kuris kalbėdamas i atstovu ir sveicius, perskaitė sveikinima, gauta is Vyriausio Lietuvos Islaisvinimo Komiteto pirmininko. Po L. Simucio kalbos buvo isrinktos nominacija, mandatu, finansu ir rezoliuciju komisijos. Toliau sekė sveikinimai. Kongresa sveikino konsulas dr. P. Dauzvardis, is Europos neseniai atvykę Vl. Vaitkus ir Edv. Seibutis. Pastarasis vos tik pries kelias dienas buvo pasiekė Amerika. Vėliau ispūdinga kalba pasakė prof. K. Pakstas, atvykęs is Kalifornijos.

Telegramomis kongresa sveikino visa eilė zymiu JAV vyru: buvęs JAV prezidentas Hoover, JAV kongreso (parlamento) daugumos vadas McCormak, senatorius D. Walsh, senat. Vandenberg, respublikonu partijos lyderis Stassen, kongreso atstovai Flood, Gorski ir Gordon, Maryland gubernatorius O'Connor, Ohio — Lausche, Massachusetts — Tobin. Kongreso vardu buvo pasiustos sveikinimo telegramos JAV prezidentui Trumanui ir priimtos padėkos rezoliucijos popieziui, Svėdijos karaliui ir kitiems, padėjusiems kovoje dėl lietuviu tremtiniu teisiu apsaugojimo. Popietinėje pirmos dienos sesijoje tarp kitu kalbėjo ir Ch. Rožmarek, itakingas lenku organizacijos pirmininkas. Jis pareiskė, kad lenku ir lietuviu kova bendra.

Reikia pabrėžti, kad per visus Kongreso posėdzius nuolatos buvo iskeliami lietuviu tremtiniu, po visa pasauli issklaidytu, reikalai.

KONGRESO MANIFESTAS

Antroji Kongreso diena buvo skirta daugiausiai svarbiems pranesimams. Kalbėjo Lietuvos ministeris Washingtone P. Zadeikis tema „Kelias i Lietuvos nepriklausomybe“. Po to pulk. K. Grinius padarė pranesima „Lietuvos zmoniu kova dėl laisvės“, pabrėzdamas, kad amerikiečiai turi juos paremti savo politine veikla.

Rezoliuciju komisijos vardu adv. K. Jurgėla pasiūlė rezoliucija, kurioje pabrėziamas lietuviu tautos skirtingumas nuo slavu ir kitu; lietuviu tautos kovos dėl laisvės; primenamos sutartys, kurias Lietuvos kaimynai sulauzė; didziosios skriaudos, lietuviu tautai daromos — trėmimai, zūdymai, tautos pavergimas; toliau visa eilė reikalavimu, kaip turi būti sprendziamas Lietuvos klausimas. Pabaigoje pabrėziamas, kad Amerikos lietuviai nesigailėsia jėgu ir darbo siems visiems klausimams igyvendinti. Rezoliucija Kongresas vienbalsiai priėmė.

Popietiniame posėdyje didele kalba pasakė JAV Kongreso narys O'Konski. Jo zodis nuskambėjo galingai uz tautu laisve, uz Lietuva. Po jo kalbos saleje pasirodė Chicagos arkivyskupas Samuel A. Strich, kuris taip pat sveikino Kongresa ir ta proga pasakė ilga kalba, pabrėzdamas, kad Lietuva yra tautinė asmenybė. Kaip nefeista sunaikinti asmeni, taip nevalia sunaikinti tautine asmenybe.

Vakare buvo surengta puota, kurion atsilankė ir Illinois gubernatorius Dwight Green. Buvo pasakyta visa eilė kalbu. Kalbėjo ir gubern. D. Green.

AMERIKOS LIETUVIU TARYBOS RINKIMAI

Paskutinė Kongreso diena buvo nutarimu ir rinkimu diena. Dr. Pijus Grigaitis padarė platu pranesima apie Am. Liet. Tarybos darbus: isteigtas Informaciju centras, suorganizuotas Salpos fondas, rūpinamasi tremtiniais, susaukta visa eilė svarbiu suvaziavimu, surinkta daugiau negu 50000 doleriu, vis labiau stiprinama Lietuvos laisvės kova, parasyta vsa eilė memorandumu, kreiptasi i valdzios istaigas. Kaip viena is svarbiu faktu, P. Grigaitis pazy-mėjo bendra ir vieninga kataliku, socialistu ir sandarieciu darba.

Toliau buvo rinkimai. I Amerikos Lietuviu Taryba isrinkta: sandariečiai: P. Pivariūnas, A. Devenienė, M. Vaidyla, J. Arlauskas, K. Jurgeliūnas, J. Grinius (dr. Kazio Griniaus brolis), S. Geguzis; socialistai: dr. Pijus Grigaitis („Naujienu“ red.), S. Michelonas („Keleivio“ red.), J. Stilsonas, dr. A. Montvydas, J. Glaveckas, Pr. Kruacas, S. Bakanas; katalikai: kun. Ign. Albavicius, kun. Pr. Juras, adv. Mileris, Juozas Laucka („Amerikos“ red.) komp. A. Aleksis, E. Paurazienė, J. Grigalius; nuo kataliku susivienijimo: L. Simutis („Draugo“ red.), kun. J. Balkūnas ir V. Kvetkus; nuo SLA (Susivienijimė Lietuviu Amerikoje): P. Dargis, dr. M. Vinikas, V. Laukaitis. Taigi, i Taryba isrinkti 27 asmenys, ju tarpe dvi moterys.

Paskutine Kongreso diena po pietu buvo. isklaudyta pranesimu ir priimtos rezoliucijos Visiems nepaprasta ispūdi padarė Vl. Vaitkaus pranesimas „Lietuva trijose okupacijose“. Kai jis parodė is Lietuvos atsiveztos zemės, is klausytoju akiu riedėjo asaros. Kongreso pirmininkas L. Simutis pries ta Lietuvos zeme priėmė visu atstovu priesaika — būti istikimiems savo tėvu salelei. V. Laukaitis kalbėjo Politinės komisijos vardu ir pranesė svarbia zinia: Amerikos Lietuviu Taryba priims uzs. reikalu ministeris J. Byrnes. Buvo isklaudyta Tremtiniu komisijos pranesimo ir priimta visa eilė reikšmingu rezoliuciju, kurios apėmė visus svarbiausius lietuviu reikalus, tiek JAV, tiek visur kitur issklaidytu. Be to, Kongresas kreipėsi i JAV prezidenta, prasydamas Atlanto Charta taikyti Baltijos valstybėms.

Daugumas Chicagos laikraciu skyrė daug vietos aprasyti Kongreso eigai, kalboms ir nutarimams. Tuo būdu Kongreso zodis ir darbai pasiekė placius Amerikos sluoksnius. Ji taip pat isgirdo lietuviai visame pasaulyje.

Dominika priglausianti tremtinius

„The New York Times“ praėjusiu metu pabaigoj pranesė, kad Dominikos respublikos, Centrinė Amerikoje, vyriausybė per savo ambasadoriu Washingtone paskelbusi, kad, vadovaudamasi humaniskumo principais, si respublika priglausianti visus asmenis, kurie yra atsidure pavojuje dėl rasiniu, religiniu ir politiniu persekiojimu.

Repatriantai

Visiems lietuvių komitetams dabar dažnai tenka spresti ir kita gana keblu klausima — repatriantu klausima. Daugumas is Lietuvos kilusių repatriantu dabar sakosi esą lietuviai, nuolatos klebena lietuvių komitetu duris ir prasosi priimami i tautine lietuviu bendruomene.

Si zmoniu kategorija yra visai nauja, tikti sia karo metu atsiradusi. Ji yra visai skirtinga nuo Pirmajam pasauliniam karui pasibaigus kai kur atsiradusios opantu problemos, kuri tuomet buvo lengvai isspresta. Daugumas repatriantu yra sistemingos ir planingos vokieciu naciu politikos padaras. Naciai juk taip uoliai buvo pasisove globoti visus vokiekos kilmės asmenis, kitu valstybiu piliecius. Ir uz dabartini savo likima repatriantai turi padėkoti ne kam kitam, bet tiems savō globėjams. Siu asmenu likimas jau buvo nuspreistas, kai besirengdamas karūi, Vokietijos uzs. reikalu ministeris von Ribbentropas, dabar sėdis Nūrnbergo bylos kaltinamuju suole, 1939 m. rugpiučio 23 pasirasė su Molotovu reiksminga sutarti, kuri vėliau dar buvo papildyta kitais susitarimais. Pasidalinant Europa itaku sferomis, tose sutartyse tarp kitu punktu Vokietija pasizadėjo pasiimti pas save is Rytu ir Pietryciu Europos visus vokieciu kilmės asmenis. Tokiu būdu 1939—1941 m. laikotarpyje i Vokietija is 3 Baltijo valstybiu, is Volynijos ir Galicijos, is Besarabijos ir Siaurės Bukovinos ir is kai kuriu kitu sriciu repatriavo daugiau negu milijonas zmoniu.

50,000 REPATRIANTU IS LIETUVOS

Mes cia nesigilinsim i visa sia repatriantu problema, bet konkrečiai apsiribosim vien tik is Lietuvos kilusiais repatriantais, su kuriu dalimi dabar tenka susidurti. Reikia pasakyti, kad lietuviams si klausima spresti yra zymiai sunkiau negu mūsų kaimynams latviams ir estams. Mat, is Latvijos ir Estijos, kur vokieiskas elementas buvo zymiai gausesnis negu Lietuvoj ir kuriu politinė situacija pagal ta 1939. VIII. 23 d. sutarti buvo skirtinga nuo Lietuvos, buvo ivykdytos net dvi repatriacijos: pirmoji 1939 m. pabaigoje, antroji 1941 m. pradžioje. Dėl pirmosios repatriacijos Vokietija buvo sudariusi sutarti su suverenėmis Latvijos ir Estijos vyriausybeimis, o antroji repatriacija jau vyko Sovietu Sajungai uzėmus Latvija ir Estija. Latviai ir estai dabar per pirmaja repatriacija i Vokietija isvaziavusius asmenis laiko vokieciais ir Vokietijos pilieciais, nenori su jais nieko bendro turėti ir ju i savo tautines bendruomenes nepriima. O dauguma antrosios repatriacijos repatriantu jie laiko estais ir latviais.

Lietuvoj gi is viso tebuvo tik viena repatriacija 1941 m. pradžioje, kai Lietuva jau buvo Sov. Sajungos okupuota. Tuomet i Vokietija repatriavo apie 50000 Lietuvos pilieciu: beveik visi Lietuvoj gyvene vokiekos kilmės asmens ir dalis tikru lietuviu, nieko bendra nei su vokieckumu, nei su nacizmu neturėjusiu. Pastarieji tik ivairiu kombinaciju dėka buvo itraukti i repatriantu skaiciu. I Vokietija jie vyko ne del koku nors simpatiju nacizmui, bet tik gelbėdamiesi nuo kito didelio pavojaus. Dalis ju tuo repatriacijos pretekstu buvo istraukta net is kalėjimu. Taip pat dalis repatriantu buvo visai lojalūs Lietuvos pilieciai, daugiausiai tai ūkininkai, i repatriantu sarasus pateke tik dėl savo evangeliskos tikybos. Toks repatriantu ivairumas ir sunkina dabar si klausima vienaip ar kitaip radikaliau isspresti, ypac kai dalis repatriavusiu vis delto neatsisakė Lietuvos pilietybės ir vėliau vokieciu okupacijos metu negavo leidimo grizti i Lietuva.

1941 m. pradžioj i Vokietija atvyke Lietuvos repatriantai daugiausiai buvo apgyvendinti stovyklose. Vokieciu valdzia juos suskirstė i 3 rūsis. Pirmoji grupė buvo NSDAP nariai

arba siaip partijai artimos dvasios ir patikimi zmonės. Jie gavo pasus, ant kuriu nieko nebuvo pazymėta. Tai grupė O, vėliau turėjusi teise grizti i Lietuva ir kitas kolonizacijai numatytas sritis. Antroji repatriantu grupė gavo pasus, ant kuriu virselio buvo pazymėta „Gültig nur für Altreich“. Tai vadinamoji grupe A, mazai patikimi partijai zmonės, kuriuos bijota leisti grizti i Rytus, bet norėta suvirskinti pacioj gryniojoj Vokietijoje. Ir treciaja grupe sudarė visai partijai nepatikimi zmonės, kurie gavo tik laikinus pazymėjimus, galiojancius tik vienam kuriam Gau. Sunku dabar pasakyti, kiek i kuria grupe is tu Lietuvos repatriantu pateko, taciau vis delto atrodo, kad grupė O buvo bene pati gausiausia.

KULTURVERBANDAS IR JO VEIKLA

Pazvelkime truputi i Lietuvos vokiecius, kuriu skaicius buvo visai nedidelis. Be to, Lietuvos vokieciai gyveno issisklaide po visa Lietuva, niekur nesudarydami didesnės grupės, todėl Lietuvos gyvenime iki 1941 m. jie nevaidino jokio zymesnio vaidmens. Apskritai, visa laika vokieciai neturėjo Lietuvoje palankios dirvos kurtis. Po ilgu net 200 metu trukusiu kovu 1410 m. lietuviai sutriusino prie Grünvaldo vokieciu kriuzuociu galybe ir tuomi net 500 metu uzkirto kelia vokieciu ekspansijai i Rytus ir apsaugojo kitas Rytu Europos tautas. Tu ziaurii kovu atminimas lietuviu tautoje visa laika buvo gyvas ir vokieciais nepalankus. Tiktai Lietuvai kartu su Lenkija XVIII amz. pabaigoje patekus i Rusijos vergija ir kai kuriems Rusijos carams pradėjus vesti draugiska vokieciais politika, buvo atidarytos vokieciais durys i Lietuva. Tuo būdu daugiausiai XIX amz. ir isikurė Lietuvoje tam tikras skaicius vokieciu, kuriu didziuma sudarė fabriku meisteriali, amatininkai, taip pat vienas kitas dvarininkas.

1918 m. Lietuvai vėl tapus nepriklausoma, bent iki 1933 m. lietuviams neteko ypatingai skustis tos negausios vokieciu mazumos Lietuvoje laikysena. Padėtis pradėjo kiek keistis po 1933 m., kai nacionalsocialistai perėmė Vokietijoje valdzia ir sokosi „tvarkyti“ uzsieny gyvenancius vokieciu kilmės zmones. Centrinė Lietuvos vokieciu organizacija Kulturverband tuojau pateko i nacionalsocialistu salininku rankas ir svarbesnieji jos veikėjai pasidarė nacizmo apatalai. Tokios pat krypties buvo ir Kulturverbando Kaune leistas Lietuvos vokieciais savaitrastis „Deutsche Nachrichten für Litauen“. Kulturverband, pagal direktyvas is uzsenio, stengėsi savo veikla plėsti, steigti skyrius, vokiekas mokyklas ir kistis i evengeliku baznytinius reikalus. Sioj savo veikloj Kulturverband buvo ypac atkreipęs dėmesį ir i lietuvius evangelikus, norėdamas paimti juos i savo itaka. Tokios Kulturverbando uzmacios lietuviu visuomenėj buvo pradėjusius kelti susirūpinima ir mokykliniais bei baznytiniais reikalais tarp lietuviu ir vokieciu, ypac Suvalkioj ir Zemaitijoje, buvo kiles ne vienas konfliktėlis. Tokia savo veikla Kulturverband paruosė visa eile zmoniu, kurie vėliau nelemtai Lietuvoj pasizymėjo.

REPATRIANTAI — OKUPANTU TALKININKAI

Ir vos tik 1941 m. vasara vokieciu kariuomenei isvijus is Lietuvos rusus, daugelis grupės O repatriantu pasiskubino grizti i Lietuva. Kaip gerai pazista vietos salygas, jie tuojau pasidarė uolūs civilinės vokieciu valdzios Lietuvoje talkininkai. Nemaza ju ivairias pareigas ėjo Generalkomisariate, miestu ir apygardu komisariatuose, Arbeitsamtuose ir kitur. Kita dalis pasidarė ivairiu imoniu treuhenderiais. Isgarsėjes Ansiedlungsstab taip pat buvo sudarytas beveik

tik is vienu repatriantu ir jo tikslas buvo parengti plana ir ivykdyti Lietuvos kolonizacija. Juk vokieciu politika Lietuvoj buvo labai aiski. Pirmiausia buvo sulikviduoti zydai, vėliau jau buvo pradėti is Lietuvos kelti lenku tautybės zmonės. Tuo būdu buvo daroma erdvė vokieciais. Vėliau būtu atėjusi eilė ir mums, lietuviams. Juk tik tais kolonizacijos sumetimais civilinė vokieciu valdzia nenorėjo panaikinti sovietu isleistu zemės ir imonių bei namu nacionalizavimo istatymu, kad ūkius ir imones būtu lengviau perduoti vokieciais. Visa eilė ir lietuviu ūkininku Suvalkioj, Kauno, Kedainiu, Raseiniu apskr. buvo ismesta is ju nuosavu ūkiu arba perkelta i Svencionių ir Utenos apskr. vien tik delto, kad ju ūkiai labai patiko kai kuriems repatriantams.

Apskritai, daugumas i Lietuva grizusiu repatriantu is pradziu buvo labai isdidūs, uzmirše lietuviskai kalbėti. Jie turėjo savo atskiras krautuves, savo restoranus, i kuriuos lietuviams buvo uzdrausta iėiti, darė ivairiausius biznius ir uoliai talkininkavo visoj prieslietuviskoj akcijoj. Beveik visi i Lietuva galusiai grize repatriantai buvo apginkluoti ir ypatingais atvejais panaudojami zmoniu medzioklėms. Pav., likviduojant gen. Plechaviciaus vietine rantine, i Kauna buvo sutraukta is artimesniu ir tolimesniu apylinkiu ginkluotu repatriantu, kurie autobusais buvo nuvezti i Marijampole likviduoti ten pasipriesinusi kariūnu. Ir tai dar, tikrojo daugumo repatriantu veido mes nepamatėm. Visai aiskiai jis būtu pasirodes tik vokieciu pergales atvejuj. Zymi ju dalis jau buvo numaciusi sau ūkius ir namus. Taciau pradėjus vokieciais pralaimėti frontuose, po truputi pradėjo smukti ir tu grizusiu Lietuvoj repatriantu isdidumas ir gesti nuotaika. Pralaimėjimui sekant po pralaimėjimo, vienas kitas ju pradėjo taikstyti prie atakliai pries okupantus besipriesinancios lietuviu tautos ir ieskoti rysiu ateiciai, atsiminė, kad ir jis mokas lietuviskai. Taciau tai buvo daroma ne is nuosirdumo. Suprantama, kad visu siu kaltinimu negalima taikyti isimtina visiems i Lietuva grizusiems repatriantams. Nedidelės dalies ju laikysena buvo be priekaištu, bet vis delto daugumas grupės O repatriantu nelemtai pasizymėjo.

Taigi, atsiminus tokia daugelio repatriantu laikysena sunkiausiai lietuviu tautai metu, ju priėmimas i lietuviu tautine bendruomene turėtu būti labai atsargus ir kiekvienam atvejuj nuodugnai istirtas. Grupės O repatriantu priėmimas is viso kol kas neturėtu būti svarstomas. Daugumas ju savo veiksmis nutraukė saitus su lietuviu tauta ir kelio atgal nebėra. Gali būti svarstomas tik repatriantu is kitu dviejų grupiu priėmimo klausimas. B. ALMANTAS

Aukstesniosios lietuviu mokyklos Vokietijoje

Vos tik pasibaigus karui ir lietuviams tremtiniams susibūrus i didesnes grupes, pirmoj eilėj buvo griebtasi rūpintis svietimo reikalais. Nors ir labai sunkiose salybose, bet jau praėjusia vasara ir rudeni pradėjo viena po kitos dygti aukstesniosios lietuviu mokyklos Vokietijoje. Mūsų turimomis ziniomis, kurios nėra pilnos, dabar Vokietijoje veikia sios aukstesniosios lietuviu mokyklos.

Anglu zonoje: gimnazijos — Liubeke, Dörverdene, Oldenburge, Braunschweige ir Fischbeke; vidurinės mokyklos — Kulyje, Blomberge, Detmolde, Neumünsteryje, Meppene ir Bukstehudėj; mokytoju kursai — Flensburge; aukstesnioji prekybos mokykla — Cellerje.

Amerikieciu zonoje: gimnazijos — Hanau, Augsburgue, Eichstättė, Kemptene, Wiesbadene, Regensburgue, Münchene, Würzburgue ir Nürnbergue; muzikos mokyklos — Münchene ir Seligenstadte; miskininkystės mokykla — Würzburgue-Zellyje.

Felicija Bortkevicienė

Kai sugrįšime į Lietuvą, neberasime daugelio mums taip brangių asmenų: vienas, anot Maironio, bus pavylioje kapai, kitus gi zvarbūs siaurės vėjai išblaske po tundras, po stepes ir taigas. Neberasime ir mūsų žymiosios veikėjos, didžiosios kovotojos už lietuvių tautos laisvę, už lietuvišką kultūrą, už demokratiją, pažangą, humanizmą, lietuviškos demokratinės spaudos tikrosios motutės a. a. Felicijos Bortkevicienės. Ji mirė Kaune 1945 m. spalio mėn. ir labai kukliai palaidota Troskūnuose, Panevėžio apskr.

Felicija Bortkevicienė fiziniškai buvo silpna moteris, o senatvėje visai sulinkusi, mazytė, tik lazdele pasiramsciudama bevaikstanti senutė. Tačiau si moteris neįsildomomis raidėmis irasė savo vardą į lietuvių tautos kovų už laisvę ir už kultūrą istoriją. Siautė audros, pūtė pūgos, sėlo zvarbūs vėjai, o si moteris, tvirta kaip uola, visa laika nepajudinamai stovėjo valstybės nepriklausomybės, tautos laisvės ir demokratinio principu sargyboj. Nuo draudžiamosios spaudos laiku ji visa laika ėjo su kovojančia lietuvių tauta ir vis priešakinėse jos eilėse, vis ant savo pečių pasiimdama didžiulį darbo ir atsakingumą nastą — ir taip per visa jos ilga ir toki nasu gyvenimą, iki paciu paskutiniu dienu. Savo galinga dvasia, nepalaužiama valia, savo tvirtais ir amžiniais principais besivadudama, ji visur spėjo, visur bėgo, visais rūpinosi. F. Bortkevicienė — pirmą kartą mūsų visuomenės veikėja, politikė, seimu atstovė, demokratinės spaudos kūrėja, jos ugdytoja ir ilgametė redaktorė, ivairių konferencijų, kongresų dalyvė, tremtinių globėja, labdarybės ir globos organizacijų steigėja ir t. t. ir t. t. Ir visus tuos darbus velionė dirbo visiskai užmirsdama save, savo asmeninius reikalus, dažniausiai valdanciuju dar persekiojama, kalinama ir pajuoikiama.

F. Bortkevicienė — tai viena paciu ryskiuju ir veikliuju moteru is to nedidelio didziuju mūsų moteru būrelio, kuri mums davė Tautos Atgimimo laikotarpis. Ir todėl reiktu ir norėti taip daug ir paciais gražiausiais zodziais rasyti apie sia didzia moteri — apie tautos laisvės kovotoja be baimės ir dėmės — nusviesti jos visuomet toki kuklu buvusi asmeni ir asmenini gyvenima ir placiaja jos veikla. Tačiau ka gi tokiuose siauruose rėmuose, kaip mūsų laikrastėlis, galima parasyti, ne bent tik viena kita fakta paminėti. F. Bortkevicienės asmenybei ir veiklai nusviesti reiktu didžiulės monografijos ir ji jos susilauks.

F. Bortkevicienė buvo kilusi is aplenkėjusios bajoriskos seimos, bet labai anksti tapo susipratusia lietuve. Tuo atzvilgiu jai daug padėjo V. Kudirkos „Varpas“. Kudirkos ir Visinskio idėjoms ji liko istikima visa savo gyvenima. Visu ju triju idealas buvo: „Laisva, nepriklausoma Lietuva, nusikraciusi svetimu ir savu despotu.“ Dar pries spaudos atgavima isikurus Vilniuje ir istekėjusi uz inz. J. Bortkeviciaus, ji tuojau isijungė i tautos zadinimo ir samoninimo darba. Bortkeviciju seima tuometiniam Vilniuje buvo viena is lietuviybės tvirtoviu ir mūsų veikėju centrinis zidinys. Labai greitai likusi nasle, visa savo likusi gyvenima F. Bortkevicienė paskiria visuomeniniam ir spaudos darbui. Su Pov. Visinskiu ir dr. K. Griniu ji is „Varpo“ priedo „Ukininko“ 1905 m. padaro viena reiksmingiausiu mūsų sodziui laikrasciu „Lietuvos Ukininka“, kuris ėjo net iki 1940 m. bolshevikinės okupacijos. F. Bortkevicienė — aktyvi Didz. Vilniaus Seimo dalyvė, demokratu partijos atstovė. Ji artima „Vilniaus Ziniu“ bendradarbė, kurioms sustojus, 1909 m. ji su dr. K. Griniu isteigia „Lietuvos Zinias“, ėjusias taip pat iki 1940 m. bolshevikinės oku-

pacijos. Sie du laikrasciai — tai tikrieji F. Bortkevicienės kūdikiai, kuriuos ji pagimdė, isugdė ir pastatė ant tvirtu koju. O kiek dėl ju F. Bortkevicienei teko kentėti, kiek kartu kalėjimuose sėdėti, kiek visokios neapykantos ir priespaudos pergyventi ne tik is svetimuju, bet ir is savuju pusės. Daug kam si laisva demokratinė lietuviskioji spauda buvo kaip krislas akyje, nes tamsios jėgos juk laisvės ir teisybės nemėgsta. 1927—1940 m. laikotarpis „Lietuvos Zinioms“ ir „Lietuvos Ukininkui“ buvo vienas kryžiaus kelias ir tik velionės Bortkevicienės kantrumo ir pasiaukojimo dėka jis buvo iskentėtas.

Ano Didz. Karo metu F. Bortkevicienė atsiduria Rusijoje. Ten ji viena is veikliausiu veikėju globojant ir selpiant pabėgėlius. Ji apvazinėja visa Rusija ir dali Sibiro, teikdama pagalba Mazosios Lietuvos lietuviams. 1917 m. mes ja matom jau dalyvaujant tuomet ypac reiksmingoj lietuviu konferencijoje Stockholme. Prazūs karo audros, Bortkevicienė viena pirmuju grizta į Lietuvą ir griebiais atstatomojo darbo. 1920 m. ji Steigiamojo Seimo narė, valstieciu liaudininku sąjungos atstovė. Ji viena svarbiausiuju „Varpo“ bendrovės steigėju. Atgaivinamas „Lietuvos Ukininkas“ ir „Lietuvos Zinios“, atgaivinamas „Varpas“, leidžiami kiti laikrasciai, knygos, leidiniai. Aktyvi jos veikla politinėje arenoje, labdarybės ir moteru organizacijose, senoji moksleivių selpimo draugija „Ziburėlis“ guli beveik tik ant jos vienos pečiu. Ateina 1927 m. Neatsakingi ir iki siolėi nenubausti, nors zinomi, ekstremistai susprogdina „Varpa“. Tenka vėl viska is naujo pradėti. O cia aplinkui siaucia svetimi lietuviskai zemei ir dvasiai vėjai. Niekiniami ir pajuoikiami tie idealai ir tos amžinos demokratinės tiesos, del kuriu tautos zadintojai ausrininkai ir varpininkai kovojo nesigailėdami nei gyvybės, nei laisvės. Daug kas susvyruoja, umeina pavėjuj, bet F. Bortkevicienė nepalaužiama. Ir tik dabar, kai visi mes iki soties prisisotinom triju rūsiu diktatūromis, matom, kokia teisi buvo F. Bortkevicienė ir koks lygus ir grazus, be jokio blaskymosi, be jokiu sunkeliu jos kelias.

Paskutini karta F. Bortkevicienė maciau 1944 m. liepos 26 d. Kaune, keturias dienas pries Kauno paėmima. Vos paeiti begalėdama, ji niekur nesirengė is Kauno keltis. Ir tuomet, to didziausio sukretimo metu, F. Bortkevicienė ne apie save galvojo. Kaunas faktinai badavo, nes jokios tvarkos ir jokio maisto pristatymo jau senai nebebuvo. Nors visai nedaug gyventuju jame buvo besipalike, bet ir tie patys neturėjo ko valgyti. Ir F. Bortkevicienės iniciatyva buvo sudarytas keleto senesnio amziaus lietuviu inteligentu komitetas, kuris rūpinosi kaip nors badaujantiems padėti. Po nemazu vargu is karinės vokieciu valdzios komendanto buvo gautas tam tikras kiekis maisto ir isteigta varguomeinei valgykla.

Taigi, tokia buvo ta mūsų garbingoji senutė: visuomet tik kitais rūpintis ir sunkiausiu momentu nenuleisti ranku. ALG. VIGRYS.

15 lietuvisku knygu

8-to Britu Kariuomenės Korpo Svetimo reikalu skyrius davė leidima perspausdinti 15 lietuvisku knygu, ju tarpe geografijos vadovėli, Lietuvos istorija, Damijonaiciu lietuviu kalbos gramatika, literatūros skaitymus ir kt.

Netrukus Britu zonoj pasirodys „Ausrelė“, pirma ir antra dalis. Pirmieji 32 puslapiai bus spalvoti. Amerikieciu zonoj atspausdinta „Ausrelė“ trecioji dalis.

Zinios is Tėvynės Vilniaus radijo pranesimai

Pasirengimai rinkimams i TSRS Auksciausios Tarybos Sąjungos Taryba ir Tautybiu Taryba jau trecias mėnuo dominuoja visa Lietuvos gyvenima. Rinkimai ivyks 1946 m. vasario 10 d., bet rinkiminė akcija ir propaganda buvo pradėta jau spalio mėn. Jau lapkricio pradžioj buvo sudaryta Respublikinė rinkiminė komisija, i kuria tarp kitu buvo pasiūlyti sie kandidatai: N kariuomenės igula pasiūlė Tarybu Sąjungos didvyri generola majora Konstantina Kirilovicu Abramova, „Kauno Audiniu“ tarnautojai ir darbininkai — audėja Vladislova Norkiene, o Lietuvos komunistu organizacija — Mykola Junca-Kucinska, kuris 1940—1941 m. buvo LTSR darbo liaudies komisaras, o dabar yra LKP(b) CK sekretorius kadru reikalams.

Atvykes balsuoti, kiekvienas rinkikas gausias po du rinkiminius biuletinius: balta — rinkimams i Sąjungos Taryba ir mėlyna — rinkimams i Tautybiu Taryba. Abiejuose busia atspausdinta po keleta kandidatu pavardziu. Rinkikas turėsias teise balsuoti tik uz viena kandidata i Sąjungos Taryba ir uz viena — i Tautybiu Taryba. Is tuose biuletiniuose atspausdintu kandidatu jis galėsias pasirinkti, uz kuri jis savo balsą noris atiduoti, o kitus turėsias isbraukti. Tarp LTSR kandidatu i Auksc. TSRS Taryba yra minimi generolas majoras Macijauskas, kuris 1940—1941 m. buvo 29-to teritorinio sauliu korpo politinis vadovas, ir K. Valiukevicius, Vilniaus odininkas, 40 metu isdirbes savo specialybeje. Apskritai, rinkiminė akcija dabar dar labiau isplesta ir i visa ta darba itraukta daugiau zmoniu negu 1941 m.

— Visoj Sovietu Sąjungoj seimos skatinamos turėti daugiau vaiku. Tuo tikslu daug vaiku pagimdziusios ir isauginusios motinos apdovanojamos ordenais. Si akcija vykdoma ir Lietuvoje. Visuos Lietuvos kampuos surasinėjamos daugiavaikės seimos. LTSR Auksc. Tarybos prezidiumas: pirm. J. Paleckis ir sekret. St. Pupeikis savo „isakais“ tokiu seimu motinas apdovanoja. 9 vaikus pagimdziusios ir isauginusios motinos gauna ordina „Motinos šlovė“ I laipsnio, 8 vaikus pagimdz. ir isauginusios motinos gauna „Motinos šlovė“ II laipsnio, 7 vaikus — „Motinos šlovė“ III laipsnio, 6 vaikus — „Motinystės medali“ I laipsnio, o 5 vaikus — „Motinystės medali“ II laipsnio.

— Gruodzio 31 d. Kauno teatru minint 25 metu sukanti nuo jo isteigimo, buvo paskelbtas Auksc. LTSR Tarybos isakas, kuriuo visa eilė rezisoriu, aktoriu ir kitu teatro darbuotoju atzymėti, kaip nusipelne Tarybu Lietuvos teatru. Isake tarp kitu paminėtos ir sios pavardės: V. Dineika, Dogelytė, J. Katelė, Petras Kubertavicius, Kubertavicienė-Vainiūnaitė, J. Grybauskas, J. Laucius, Kurmytė-Mazurkevicienė, P. Oleka, J. Oskinaitė, Kipras Petrauskas, Jurgis Petrauskas, Ona Rymaitė, P. Sakalauskas, J. Siparis, A. Sutkus, J. Tarulis, J. Tallat-Kelpsa ir kt.

— Prie Lietuvos TSR liaudies komisaru tarybos isteigtas Kultūros svietimo istaigu komitetas, kurio pirmininku paskirtas Aleks. Guzevicius, 1940—1941 m. buves vidaus reikalų liaudies komisaras. Sis komitetas savo zinion is svietimo liaudies komisaraiato perimsias bibliotekas, muziejus, klubus-skaityklas, paskaitu biurus ir kitas panasias istaigas.

— Zarasu apskr. ūkininkai pardave valstybei 101 % jiems skirtu kiekio javu. Kedainiu apskr. ūkininkai atlike bulviu paruosos plana 130 %. Tuo būdu Kedainiu apskr. ūkininkai tekusi antra vieta Tarybu Lietuvos bulviu paruosos plane. Pirma vieta laimėjes Vilniaus apskritis. O Pagegiu apskr. ziemkenciu sėja esanti ivykdyta 101 %.

UNO — Jungtinių Tautų Organizacija

Dabar Londone posėdžiaujas naujosios pasaulinės Jungtinių Tautų Organizacijos plenumas kelia dideli visą pasaulio susidomėjimą ir kartu daugeli klausimų: ar šiai pasaulinei organizacijai pavyks sukurti geresnę pasaulio santvarka, išlyginti visus tarp paskirto valstybių iškilusius nesklaidumus ir kitas šio karo iskeltas teritorines ir ekonomines problemas, įgyvendinti pažadėtąsias laisvės ir apsaugoti taiką, ar gal ir ji susilauks savo pirmakės — Tautų Sąjungos — likimo. Mes čia skaitytojams norime pateikti bendresniu žiniu apie šią reikšmingą organizaciją, apie kuria visiems teks labai dažnai girdėti.

Jungtinių Tautų Organizacija arba sutrumpintai angliskai UNO — United Nations Organisation — yra tarptautinė organizacija, kol kas apimanti 51 nepriklausomą valstybę. Jos tikslas — užtikrinti pasauliui taiką, teisybę tiek tautoms, tiek paskiriems asmenims ir taip sutvarkyti pasaulį, kad kiekvienas žmogus turėtų darba. UNO gimė 1945 m. birželio 26, kai San Francisko konferencijoje dalyvavo 50 valstybių atstovai pasirasę susitarimą, kuris ir sukūrė šią organizaciją. Tačiau tikroji UNO pradžia yra truputi senesnė. Jos kūrėju ir krikstatėviu yra laikomas velionis JAV prezidentas F. D. Rooseveltas, panašiai kaip prezidentas Wilsonas yra laikomas Tautų Sąjungos kūrėju. Nebėra abejoniu, kad centrinė UNO buveinė bus JAV teritorijoje, greičiausiai rytinėje jos dalyje. Tikra vieta dar nenustatyta ir dabar dėl jos tarp kelių JAV didmiesčių eina varžybos: garbės ir biznio sumetimais daugelis miestų nori, kad UNO išsikurtų juose. Generalinis UNO sekretorius bus išrinktas šios sesijos metu. Gen. sekretoriaus metinė alga 9000 sv. sterlingų.

UNO dar kol kas neapima visą pasaulio valstybių. Buvusios priesu valstybės — Vokietija, Japonija, Italija, Vengrija, Rumunija, Bulgarija ir Suomija — į ją dar nepriimamos. Taip pat ir buvusios neutralios valstybės. Ispanija išskirta, pasiremiant tuo, kad gen. Franko režimas UNO nesimpatiskas. Argentina (nors ji technškai ir buvo paskelbusi karą asies valstybėms) ir UNO buvo priimta tik po karstu debatu San Francisko. Mat, jai buvo primetamos simpatijos fasistinėms valstybėms. Vis dėlto Airijos, Švedijos, Šveicarijos, Portugalijos ir Ispanijos priėmimo į UNO klausimas bus

greit peržiūrėtas. Sovietų Sąjunga yra nusistaciusi prieš priėmimą paskutiniųjų 4 valstybių.

UNO susikirstyta į 5 svarbiausius skyrius. A) Saugumo Taryba iš 11 nariu, kuriu 5 yra nuolatiniai Didžiųjų penkiu valstybiu — JAV, Didz. Britanijos, Kinijos, Prancūzijos ir Sovietu Sąjungos — atstovai ir 6 kiti renkami iš kitu mazesniuju valstybiu tarpo. Šioj sesijoje ateinančioms dvejiems metams ir Saugumo Taryba išrinkta: Australija, Brazilija ir Lenkija ir vieneriems metams-Egiptas, Meksika ir Olandija. B) UNO plenumas, susidedas iš visu valstybiu-nariu atstovu. Jis kontroliuos pasaulio finansus (tur būt, per banka ir fonda, isteigtus pagal Bretton Woods sutarti) ir siūlys metodus svarbiausioms pasaulio trynimosi priezastims pasalinti. C) Ekonominė ir Socialinė Taryba, susidedanti iš 18 nariu, UNO plenumo išrinktu ir atsakingu jam. Šios Tarybos uždavinys — sukurti smulku plana, kad kiekvienas krastas savo ūki tvarkytu atsizvelgdamas ir visu bendruosiu interesus. D) Tarptautinis Teismas, susidedas iš 15 tarptautiniu teisėju. Iš vienos valstybės gali būti tik vienas teisėjas. Šis teismas spres bylas, kurias savo noru paves jam kuri nors valstybė — UNO narys. Šios bylos neturės būti (priesingai Hagos Teismui) nei politinės, nei ūkinės. E) Sekretoriatas, kuris susidedas iš vertėju, rastininku, stenografu, saskaitininku, statistiku ir kitu zinovu. UNO raktas yra Saugumo Tarybos (A) rankose, kuri yra nuolatinė istaiga ir kuri viena tvarko taikos ir karo jėgas. Tačiau tik 5 didziosioms valstybėms vieningai susitarus, gali būti paskelbtas „Tarptautinis karas“ tai valstybei, kuri atmetu UNO nutarima ir būtų pasmerkta kaip uzpuolikė.

Vienu atzvilgiu UNO yra panasi ir Tautu Sąjunga, o kitu — jos skirtingos. Abieju ju paskirtis — kurti pasaulyje taika ir uzkirsti kelia karams. Tautu Sąjungos tikslas buvo nuginkluoti pasauli, o UNO kaip tik aiskiai ir samoningai bus paremta ginkluota jėga. Bus viena ar kita forma sudaryta tarptautinė kariuomenė, kuri galės sudrausti agresorius.

Be to, UNO savo zinion perims kai kurias karo metu gimusias tarptautines organizacijas, kaip, pav., UNRRA. Kitos tarptautinės institucijos, isteigtos kovoti su prekyba narkotikais, moterimis ir pan. laikinai paliekamos Tautu Sąjungos zinioj.

Bendrojo Amerikos Lietuviu Fondo veikla

Praėjusi rudeni sukako metai, kai Bendrasis Amerikos Lietuviu Fondas (sutrumpintai BALF) yra National War Fund (Amerikieciu Tautinis Karo Fondas) narys. Ta proga BALF valdyba spaudoje paskelbė metine BALF apyskaita, nuveiktus darbus ir numatamus uzsimojimus. Praėjusiu metu BALF veikla yra tokia:

1. Nuo karo nukentėjusiems ir moksla einančiam jaunimui isleista pinigais 324.000 doleriu.

2. Drabuziu ir avalinės per ta laika surinkta daugiau negu 300.000 svaru. I Europa pasiustos keturios drabuziu ir avalinės siuntos, ju tarpe daugiau negu 80.000 svaru drabuziu ir apie 20.000 doleriu vertės medikamentu Lietuvon, tačiau is Lietuvos negauta jokios zinios, kad tie drabuziai ir medikamentai gauti.

3. Lietuviai selpiami siose salyse: Lietuvoje, Švedijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Portugalijoje, Ispanijoje, Šveicarijoje, karo zonose Vokietijoje ir Austrijoje ir Pietu Amerikoje.

Nauji finansiniai metai prasidėjo spalio 1 d. Siems metams BALF numato tokius darbus:

1. Drabuziu vajaus darbas bus tesiamas visu smarkumu toliau.

2. Lapkricio mėn. ivykdytas maisto ir kitu būtinausiu reikmenų rinkimo vajus.

3. Karo audros nuskriausti lietuviai yra istroske ne tik maisto ir drabuziu, bet ir spausdinto lietuvisko zodzio. Todėl pradedama lietuvisku knygu bei žurnalu rinkliava.

4. Labai mazai gaunama drabuzėliu vaiku-ciams. Del to numatoma organizuoti moteru ir merginu ratelius pasiūti vaikams drabuzėliu ir padaryti jiems mezginėliu.

5. Bus siunciama ir toliau pinigine parama. Bus teikiamos stipendijos moksla einančiam jaunimui Europos salyse. Bus duodama pinigine parama vaikams, naslėms su vaikais, seneliams ir ligoniams.

National War Fund siems metams paskyrė 600.000 doleriu. Si suma yra labai maza, kadangi selptinu skaicius yra labai didelis. Tikimasi, kad si suma bus padidinta. Taip pat tikimasi Amerikos lietuviu auku.

Lietuviu kalba JAV universitetuose

JAV Rytu Europos kalbu mokytoju sajunga pranesa, kad siuo metu lietuviu kalbos mokoma keturiuose Jungt. Amerikos Valstybiu universitetuose, būtent: 1. University of California, 2. Harvard University, 3. University of North Carolina ir 4. Princeton University.

FAUSTAS KIRSA.

As tau ranka paduodu, lietuvi!

As tau ranka paduodu, lietuvi,
As tau averiu sirdi kaip broliui, —
Juk be meilės mes būtume zuve
Sveltimui nuo tėvynės nutole.

Nors mes būtum toliausiai uz mariu,
Lietuva bus brangesnė uz sirdi;
Ir mane ir tave totumoje
Ir vėjelis tėvynės pravirgdys.

As matau is akiu mėlynuju
Tavo skausma, ryztuma ir drasa,
Kad mes laisvei giedosime himnus,
Nors gyvenimas prarajas kasa.

Nuplasnos mūsų nerimo dienos:
Lievas mato kraujus ir sėtona,
Angelėliai tėvyne globoja
Ir isalkusius papeni duona.

Tavo brolis zalioj Lietuvoje
Jauna galva aukoja tėvynei;
Pasiryzk ir sugrizk prie jo kapo,
Nors priglauti tremtinio krūline.

Mums jau gedulo marsai nebaisus,
Mūsų vėliavas puosia smūkeliai!
Per audras, per ugnis mes zygiuosim
I tėvyne — i protėviu sali.

A. A. Prof. J. Elisonas

1946 m. sausio 4 d. Wiesbadene po ilgos ir sunkios ligos mirė žymus mūsų mokslininkas zoologas ir pedagogas prof. Jurgis Elisonas. Jis palaidotas Wiesbadeno kapinėse.

Prof. J. Elisonas buvo gimes 1889 m. rugpiūcio 4 d. Aukstadvario dv., Kupiskio valsč. 1902-1907 m. mokėsi Panevėžio realinėj mokykloj, 1908 m. baigė Pskovo realine mokykla. 1909 m. istojo į Petrapilio u-to gantos f-ta, kuri baigė 1915 m. Mobilizuotas ir rusu kariuomene, baigė karo mokykla. Nuo 1917 m. rudens iki 1918 m. pavasario jis dalyvavo Lietuviu karininku centro komitete ir atskirame lietuviu batalijone Vitebske. 1918 m. vasara grizo į Lietuvą. 1919 m. kuri laika tarnavo Lietuvos karo aviacijoje, po to perėjo dirbti į Svetimo ministerija. 1919-1925 m. jis buvo Panevėžio gimn. mokytojas, 1925-1929 m. Panevėžio mokyt. seminarijos inspektorius, 1929-1932 m. Kedainiu gimn. direktorius, 1932-1935 m. Panevėžio mergaičiu gimn. direktorius, o nuo 1935 m. Panevėžio berniuku gimn. direktorius. Be to, prof. J. Elisonas dar skaitė paskaitas Vytauto D. universitete.

J. Elisonas buvo didelis gamtos mėgėjas ir zinovas. Jis parasė visa eile moksliniu veikalu is zoologijos srities, sudarė mokslinius zodynus ir terminu rinkinius. Taip pat jis buvo nuolatinis mokslinės spaudos bendradarbis. Be zoologijos velionis dar labai domėjosi mūsų kultūriniais paminklais, tautosaka ir kalba. Jo iniciatyva Panevėžyje buvo suorganizuotas didziulis muziejus.

Nesvetima velioniu buvo ir visuomeninė veikla. Jis dalyvavo Lietuvos Sauliu Sąjungoj, „Ziburėlio“ draugijoje, Lietuviu mokytoju sajungoj ir daugely kitu kultūrinu organizacijų.

T. G.

LIETUVISKOS DAINOS PER HAMBURGO RADIJĄ

Haffkrugo lietuviu stovyklos choras, muz. V. Banaicio diriguojamas, šiomis dienomis, Hamburgo radiofono pakviestas, Liubeke idainavo 10 lietuvisku dainu ir ploksteles. Vasario 16 d. isvkarėse šios dainos bus transliuojamos per Nordwestdeutscher Rundfunk, banda 331,9 m.

Skautu zodis

„Atzalynas“ Liubeko scenoje

Sausio 21 d. Liubeko skautai pastatė K. Binkio 5 v. pjesę „Atzalyna“. Tai tikrai buvo maloni staigmena visiems Liubeko lietuviams, taip išsiilgusiems lietuviško teatro, lietuviško žodžio scenoje. Nenuostabu, kad jau kelintas „Atzalyno“ spektaklis — Artilerije ir Meesen kareiv. salėse — preaina netilpstant i sale žiuovams. Visuomenės susidomėjimas siuo graziu Binkio kūriniu ir gana geru jo pastatymu nemažėja. „Atzalyno“ pastatymas — tai pirmas didesnis Liubeko lietuviu scenos mėgėju, kuriu daugumas taip pat yra tikras atzalynas, pasirodymas, pirmas sunkokas egzaminas, kuris, reikia pasakyti, sėkmingai išlaikytas. Tikimės, kad po „Atzalyno“ seks kiti pastatymai: scenos mėgėjai gaus progos mokytis tarti scenini žodi, o lietuviškai visuomenei bus suteikiama kultūringu pramogu ir nors is dalies pasotinamas lietuviško teatro ilgesys.

Apskritai, teatro srityje mūsų kaimynai latviai ir estai, tokie pat tremtiniai, kaip ir mes, jau žymiai toliau yra paženge. Veikia net keli ju skrajojantieji teatrai, lanka stovyklas. Pas mus gi siuo atzvilgiu Anglu zonoj kol kas liūdnoka padėtis. Kiek geriau, atrodo, Amerikieciu zonoj. Augsburgėje ir kitur buriasi mūsų profesionalai aktoriai, kurie jau bando pastatyti viena kita didesni veikala. Taciau kol ko is kitur susilauksim, reikia dirbti vietoje. Ano Didz. karo metu lietuviai tremtiniai ir pabėgėliai Rusijoje turėjo visa eile mėgėju teatru,

pastaciuisiu nemaza veikalu ir pasiekusiu gana auksto lygio. Pav., Petrapiilio lietuviu teatras, profesionalu aktoriu vadovaujamas, bet su mėgėjiskom jėgom duodavo auksto meninio lygio spektakliu? Ar gi mes, siu dienu tremtiniai, esame maziau gabūs ir maziau pasiryze negu jie?

Visi matome, kokiose salygose dabar mums tuos sceninius bandymus tenka atlikti — visko trūksta, viska reikia nuo pacios pradžios pradėti. Taciau jei tik pas mūsų scenos mėgėjus netrūksta entuziazmo ir pasiryzimo, viska imanoma padaryti. „Atzalyno“ pastatymas tai geriausiai irodė. Didžiausi nuopelnai uz „Atzalyno“ pastatyma tenka skirti jo rezisieriui Zemaigui teatro aktoriui J. Dambrauskui, kuris palyginti per trumpa laika is daugumo pirma karta scenoj pasirodanciu jaunuoliu pajėgė sukurti gana gera ansambli ir duoti visa eile graziu momentu. Taip pat nemaza prie pastatymo prisidėjo Kauno Jaunimo Teatro aktorė N. Dauguvietytė, pati vaidinusi Keraitiene. Br. Ziedas sukūrė grazias dekoracijas. Paskutiniojo veiksmo scenovaizdis buvo tikrai vykes. Tikimės, kad kai kur pasitaikė vaidybiniai ir kiti trūkumai toliau bevaidinant mažes ir jaunieji scenos mėgėjai labiau igus ir ipras i scena.

Pradėję si sceninio darbo bara, Liubeko skautai verti didelio pagyrimo ir visokeriopos paramos.

A. V.

Skilciu sistemos kilmė ir jos tikslas

(TESINYS IS Nr. I (4))

Po metu darbo Baden-Powell susumavo savo patyrimus kariuomenėje sekanciai:

1. Duoti kuo daugiau atsakingumo paskiriems daliniu vadams.

2. Lavinimasi padaryti malonu ir patrauklu kiekvienam vyrui.

3. Suskirstyti vyrus i mazus vienetus, kurie nuolat tarpusavy rungtyniautu kovos lauke ar kareivinėse. Tas zadina drasa ir pakelia bendra veiklumo lygi.

Esmė cia yra atsakingumas, patrauklumas ir mazi vienetai, kas vėliau pasidarė skautisko lavinimosi, skilciu sistemos pagrindiniai bruožai.

Trumpa sio metodo kilmės apzvalga iskelia viena idomu fakta: skilciu sistema buvo pritaikyta jaunimo lavinimui tik po to, kai buvo irodytas jos tinkamumas praktikoje. Tai nebuvo kurio nors profesoriaus isgalvota teorija, kuris visa laika sėdėjo savo kabinete ir svarstė vyrų ar jaunimo lavinimo problemas. Tai buvo metodas, kuri sukūrė tikrai praktiskas vyras karo lauke, panaudodamas pacia jauniausia medžiaga — devyniolikto amžiaus pabaigos jaunus kareivius.

Kaip Baden-Powell pritaikė savo idėjas jaunimo auklėjimui, jis dar nesuprato tu sunkumu, su kuriais susidurs skautu vadas, norėdamas pilnai isigyventi i skilciu sistema. Tik po daugelio metu praktikos jam visa tai atrodė natūralu.

„Skautybėje Berniukams“ jis taip apraso savo sistema:

„Kiekviena draugo vėyra paskirstyta skiltimis po 6—8 berniukus. Svarbiausias skilciu sistemos tikslas yra atsakingumo jausmas ir kiek galima daugiau suteikti ziniu ugdyti charakteri. Jei skautu vadas palieka skiltininkui platesne iniciatyva, daug is jo reikalauja ir palieka jam laisvas rankas jo darbe, jis tuo suteikia berniuk-

kui žymiai daugiau lavinant jo charakteri negu bet kuri mokykla.“

Nežiūrint t olimensniu aiskinimu ir nurodymu, nedaug kas suprato, kad tai yra visu pasisekimu esmė. Jaunuoliai buvo sugrupuoti i skiltis, dauguma skautu vadu tuo ir pasitenkino. 1914 m. Baden-Powell raso „Skautininke“:

„Ne visi skautu vadai ir skautai supranta nauda, kuria gali gauti skilciu sistemoje, praktiskai ja panaudodami. As manau, kad daugelis pradeda vis daugiau ir daugiau ta dalyka isisamoninti. Skilciu sistema suburia jaunuolius i pastovias grupes, kurioms vadovauja vienas is ju paciu tarpo. Tai yra tikrai natūrali jaunuoliu organizacija, lygiai kaip varguose, taip ir dziaugsnuose. Norint atsiekti sioje sistemoje rezultatu, reikia suteikti visiska atsakomybe skilciu vadams; jei bus suteikiama dalinė atsakomybe, tai gausis tik dalinis rezultatas. Svarbiausias tikslas yra kaip galima daugiau taupyti skautininku jėgas, bet suteikti jaunuoliui atsakingumo pajautima, o tai yra geriausia priemonė ugdyti charakteri. Paprastai jaunuolis su stipriausiu charakteriu iskyla i skilciu vadus. Jei pritaikysime naturalia schema savo reikalams, gausime geriausius rezultatus.“

Netgi ir dabar skautu vadai kartais nepilnai panaudoja skilciu sistema. Tam pateisinti jie iskelia daugeli faktų: vieniems nepatinka autoriteto skaldymas — jie nori patys būti svarbiausi asmens; kiti galutinai neisisamonino sios idėjos naudingumo; kiti gal ir bandė ta, bet tuojau pat isigande atsisake toliau tuo keliu eiti. Taip pat gali atsitikti, kad vienas kitas netinka siai auklėjimo sistemai ir gal yra laimingesnis, jei jam nereikėtu sios sistemos praktikuoti. Bet dar karta pabrėžiu: SKAUTYBĖ be skilciu SISTEMOS nėra SKAUTYBĖ.

Draugininku saskrydis

Sausio 20 d. Liubeko, Meesen lietuviu stovykloje, ivyko Liubeko Tunto draugininku suvaziavimas. Dalyvavo — Liubeko, Kylio, Hamburgo-Fischbeko, Flensburgo ir Schleswigo draugininkai. Tikslas aptarti tunto organizacinius reikalus. Suvaziavima atidarė ir vadovavo pasktn. A. Statkus. Jis padarė tunto veiklos apzvalga, pabrėzdamas, kad pribrendo reikalas, provincijos vienetas sustiprėjus, sudaryti naujus tuntus bei vietininkijas. Is vietu pranesimus padarė draugininkai, is kuriu paaiskėjo darbo salygos ir veikla. Pask. E. Druskis skaitė pasnekesi: „Darbas ir planas draugovėje“, pask. V. Sventoraitis „Drausmės ugdymas draugovėje“, skilt. A. Vasiliauskas supazindino su skautu rastinės vedimu ir knygyvedyba.

Suvaziavima sveikino Liubeko skautu globėjas F. Kirsa. Suvaziavimas baigtas bendra vakariene, kur buvo pasidalinta ispuzdžiais ir placiau pasikalbėta skautiskais reikalais.

Isteigtas Dörverdeno tuntas

Verdeno apskrityje prie Dörverdeno kaimelio esancioje „Montgomery Camp“ vardo stovykloje gyvenantieji skautai rodo ypatinga veikluma.

Susiorganizavus stovykloje keturioms skautu draugovėms, kilo būtinas reikalas suorganizuoti Tunta. Padarius reikalingu zygiu, 1945 m. gruodzio 8 d. Skautu Vadijos isakymu buvo isteigtas Montgomery stovyklos Dörverdeno skautu Tuntas. Tuntininku paskirtas skautas vyt. vyr. skilt. A. Samusis, adjut. sk. vyt. vyr. skilt. E. Smielauskas, mokymo skyr. vadovas sk. vyt. vyr. skilt. Vacys Karmazinas, spaudos ir svietimo skyr. vadov. sk. vyt. k. skilt. Albinas Pocius, Sesių skyr. vadov. vyr. skautė B. Cesnienė, rysių skyr. ved. paskilt. Juozas Kazlauskas, Ukvedis skautas vyt. Ed. Slonskis ir reikalui ved. vyr. skautė D. Kasperavičiūtė.

Dabartiniu metu Tunto sudėtyje veikia sios draugovės:

1) Skautu vyciu „Margio“ vardo draugovė, draugininkas E. Smielauskas, adjut. Albinas Pocius, vyrų būrelio vadov. V. Karmazinas ir vyr. skauciu B. Cesnienė. 2) Berniuku „Nemuno“ vardo draugovė, draug. J. Guzaitis, adjut. Z. Paulionis. 3) Mergaičiu „Jūratis“ vardo d-vė, draug. Sikurskienė ir adjut. E. Ulickaitė. 4) Jaunesniuju skautu „Traku Pilies“ vardo d-vė, draug. Irena Fabricijienė.

Vatenstedto skautai

Watenstedto skautu tuntas kas kart tvirtėja. Gruodzio 31 d. izodi davė apie 50 skautu. Izodzio iskilmės praėjo ispudingai. Skautus sveikino vietos lietuviu vadovybė, latviu, rumūnu, ir lenku atstovai. Visi gerėjosi graziai uniformuotais lietuviu skautais. Skautai insceniavo „Skauciu lauzą“ ir „Skautu sueiga“. Choras padainavo liaudies dainu ir tautisku sokių grupė pasoko pora soki. Pastarieji susilaukė didelio pasisekimo dėl graziu kostiumu ir darniai susoktu soki.

Tuntas dabar jungia apie 80 skautu. Skautai i lietuviu stovyklos gyvenima inesa didelio persilauzimo, atitraukdami jaunima nuo girtavimo, kortavimo ir kt. negeroviu. Skautams vadovauja tuntin. A. Blazevičius. Jo veikliausi bendradarbiai skautai: Kurauskas, Meiliūnas, Stankevicienė ir kt.

Pirmoji laisvė

Zodžio ir spaudos laisvė yra viena iš paciu pagrindinių teisių, dėl kurios žmonija amžius kovojo. Ši laisvė yra būtina pasaulio kultūrai, pažangai ir taikai. Štai ka šiuo reikalu raso itakingas angli dienraščio „News Chronicle“ vedamasis:

„Pirmoji is velionio prezidento Roosevelto paskelbtu „Keturiu laisvė“ yra „zodžio ir spaudos laisvė“. Pasaulis dar toli gražu jos neįgyvendino. Štai tik vakar buvo pranešta, kad „News Chronicle“ korespondentui Madride buvo isakyta per 5 dienas isvaziuoti is Ispanijos. Jo kaltė buvo ta, kad, eidamas savo žurnalistines pareigas, jis perdavė pranesima apie partizanini kara kalnuose. Jei su korespondentu taip pasielgta Ispanijoje, zinoma, nėra nuostabu. Taciau, deja, Ispanija nėra vienintelė. Dauge lyje kitu krastu cenzūra oficialiai tikrina zinias. Rusijoje neseniai cenzūra buvo panaikinta, bet dabar vėl veikia. Ji veikia ir kitur Rytu ir Centro Europoje: Lenkijoje, Austrijoje, Jugoslavijoje. Tokie pat suvarzymai yra ir daugelyje Azijos krastu, pavyzdiui, Turkijoje, Kinijoje, Indokinijoje.

Paprastai ziniu ir komentaru cenzūra teisi namo krasto saugumu. Be abejo, būna tautos gyvenime kriziu, kuomet sis argumentas galioja. Tokiais laikais mes turime sutikti su sena dogma kad „valstybės gerovė yra auksciausias istatymas“. Daug valdziu kaip tik dabar kovoja su karo atolu ir bijo atidengti savo pastangas nepazabotai kritikai. Taciau spaudos priespauda

negali būti pateisinama isskyrus tik ypatingas ir laikines aplinkybes. Kai jau karta valdzia ipranta spauda kontroliuoti, tuomet demokra tija mirsta. Ten atsiranda ir tas valdzios neklaidingumo pasisavinimas, kuris buvo vienas biauriausiu nacizmo reiskiniu.

Jeigu Jungtinės Tautos nori sukurti pasaulio tvarka, paremta laisva zmoniu valia, jos gali tai pasiekti tik laisvu diskusiju ir kritikos atmosferoje. Jos turi bendradarbiauti pleciant ir palaikant spaudos laisve. Kaip tai yra svarbu, jau buvo pripazinta schematiniuose pasiuly muose steigiant UNESCO. Buvo reikalauta, kad taikos apsauga turi būti sukurta zmoniu mintyse. O tam tikslui reikia laisvai prieinamos informacijos ir spaudos laisvės. Jau seniau kaip pries metus JAV respublikonu partija reikalavo, kad i taikos sutarti būtų itraukta laisvė skleistis zinias, o siandien pranesama kad galinga spaudos organizacija Amerikoje — Associated Press — nusprendė kovoti uz „laisva priėjima prie ziniu ir uz laisva ziniu skleidima visame pasaulyje“, atsisakydama teikti savo tarnyba Jungtiniu Valstybiu Valstybės Depar tamentui skleisti uzsienvyje zinias per oficia lias istaigas. Sis pats argumentas dabar placiai prasiskverbė Jungtiniu Tautu diskusijose. Is Filipinu jau gautas reikalavimas „laisvos spaudos veiklos ir judėjimo visame pasaulyje“. Tai yra klausimas, apie kuri dar daug daugiau teks isgirsti.“

Churchillio stovyklos lietuviai

Churchillio vardo stovykloje Lehtėje (prie Hanoverio) gyvena 520 lietuviu, 415 latviu ir 30 estu. Lietuviu reikalus tvarko komitetas, kuri sudaro: kun. J. Kuzmickis — pirm., A. Latvėnas — vicepirm., J. Beliušas — sekr., Z. Stockus — izd., ir J. Andriusis — narys. Stovyklos virsininkas — J. Svėgzda, maistininkas — J. Ryckis.

Lietuviai cia turi vaiku darzeli, kuri lanko apie 40 vaiku, jo vedėja — V. Narkevicienė. Pradžios mokykla lanko apie 50 vaiku, kurie suskirstyti i 3 kompleksus, vedėjas — E. Bortkevicius. Be to, veikia buhalterijos kursai, vadovaujami komersanto M. Jaguciausko. Amatininkai — batsiuviai, siuvėjai, staliai — turi savo dirbtuves.

Literatūros ir muzikos vakaras

Liubeko lietuviu studentu atstovybė 1946 m. sausio 18 d. Liubeke, Aegidien salėje, surengė gražu literatūros ir muzikos vakara, kurio programa atliko Liubeke ir jo apylinkėse gyvena mūsų rasytojai ir dainininkai.

Is pradziu buvo perskaityta labai vaizdingos J. Cicėno „Literatūrinės pastabos“, kuriose autorius ypac isklė tamsiausio Lietuvos laikotarpio — priesausrio — kūrėjus, poetus, ir ju tikėjima i isaustanti ryta. J. Kruminas paskaitė labai grazia balade „Sugrizimo laivas“. F. Neveravicius — idomia is mūsų siu dienu gyvenimo Vokietijoj humoreska „Laikas eina visa laika“. Aktorius K. Gandrimas paskaitė N. Mazalaitės „Legenda apie ilgisi“ ir 3 naujus F. Kirso eilėraščius.

Muzikine vakaro dali atliko komp. VI. Jakubėnas, paskambindamas M. K. Ciurlionio Prelidija F-moll ir savaja kompozicija „Is pasaku krasto“, dainininkai Iz. Motiekaitienė ir P. Kovelis padainavo po tris mūsų kompozitoriu dainas. Jiems akomponavo VI. Jakubėnas.

Visuomenės i si vakara buvo prisirinkusi pilnutėlė salė.

Kultūrinis gyvenima ivairina choras, vedamas J. Besonio ir tautiniu soku sokėju grupė, vedama Vinksnaitienės. Stovykloje kasdien isaina didelis informacinis dienrasis „Naujienos“ ir vaiku laikrastėlis „Vieversėlis“, redag. J. Kuzmickis ir J. Narkevicius. Abu sie laikrasciai sieninaini. Isleisti rotatoriumi spausdinti du skaitymu vadovėliai pradžios mokyklai, J. Kuzmickio knygelės vaikams — „Vieversėlis“ (eilė rasciai) ir „Kalėdu Snelis“ (scenos vaizdelis) ir to paties autoriaus vadovėlis V kl. „Lietuviu tautosaka“.

Nesen ai isteigtas Raud. Kryziaus skyrius. I valdyba isrinkta: Z. Stockus — pirm., J. Kuzmickis — vicepirm., D. Barauskaitė — sekr., E. Bortkevicius — izd ir A. Latvėnas — nariu

L. ir K. Venciu tragedija

Dar viena skaudi nelaimė istiko lietuviu tremtiniu bendruomene Vokietijoj — 1945 m. lapkricio 19 d., keldamiesi keltu per Vezerio tpe, ties Uchte tragiskai zuvo dr. Ksaveras Vencius su zmona Liza Venciuviene-Raubaitė.

Velionis Ks. Vencius buvo gimes 1905 m. Marijampolės apskr., ūkininko seimoje. 1928 m. jis baigė Kauno „Ausros“ gimnazija, o 1933 m. Vytauto Didz. Universiteto medicinos f-ta. Pasirinkes ausu, gerklės ir nosies ligu specialybe, jis tapo vienu geriausiu mūsų tos srities gydytoju ir dirbo mokslini darba, kaip prof. J. Zubkaus asistentas. Be to, dr. K. Vencius dalyvavo ir visuomeniniam darbe. Jis buvo 1941 m. sudarytos Laikinosios Lietuvos vyriausybes sveikatos ministeris.

Paieskojimai

Bazdaras Pranas, gyv. Nürtingen, Forststraße 7 (Württemberg), iesko zmonos Stefos Bazdarienės-Urtonaitės ir vaiku: Janinos 9 m., Birutės 7 m., Ramučio 5 m. ir Helmuto 1,5 m. Paskutiniu laiku jie buvo Pomeranijoj, Kamin mieste.

S P O R T A S

Parodomoji sporto sventė Liubeke

Sporto mėgėjai sausio 16 ir 17 d. stebėjo Pabaltijo tautu labiausiai kultivuojamu ziemos metu sporto saku atsietuosius laimėjimus.

Pirmaja diena buvo pademonstruoti keli ritminės moteru gimnastikos pratimai, kuriuos atliko kursantės, baigusios 10 dienu kurselius. Itin grazūs ir itikina buvo suoliai. Silpniau vyko manksta su medicinbolais. Šio moteru gimnastinio pasirodymo nuopelnai tenka kursu lektorei estei Putnin. Deja, siuos kursus telankė tik 3 lietuvės, nors mūsiskėms mankstos, judrumo ir sportinės isvaizdos nepaprastai trūksta. Toliau buvo tautiniai sokiai. Pirmavo estai, geriau apmokyti ir turi geresne judesiu stilizacija.

Antroji diena buvo vien varzybinė. Protarpiai paivairinti estu ir latviu vyru gimnastika. Ypac tenka pazymėti mūsų moteris krepšinkines, kurios pirma karta pasirodė didesnėse viesose varzybose ir vos neisplėvė pergalės. Vien tik noro laimėti si karta buvo maza, reikia daugiau apdairumo ir apsukrumo. Latvės — priesas silpnas. Moteru krepšinio rezultatas: 6 — 6 (6:4), panasus i futbolo rungtyniu rezultata. Tai rodo, kad abi komandos mazai mėtė ir, be to, nesėkmingai. Vyrai krepšinkiai su Mackeviciu ir Kalibatu (svėciais is Fischbeko) turėjo daug galimumu laimėti. Abieju ekipu zaidimas buvo daugiau gynomosi bei blokavimo pobūdzio. Pats rezultatas 12—11 (8—4) latviu naudai rodo daugiau defenzyvini zaidima. Mūsiskiai krepšinkiai rodo neabejotina pazanga. Ypac pabrėztinas „judrusis“ Vyskupaitis — mūsų gynimo tvirtovė. Vyt. Gabecas, vidutinio svorio boksininkas, savo puikia sportine isvaizda ir laikysena parodė grazia kova, kurioje priesas latvis Kibida, pusunkaus svorio klasės, buvo visokeriopai sudarotas, nors teisėjai saliskai ir pripazino rungtynes lygiomis. Vitkus — Tormisto, pusvidut. svoryje, davė menko lygio kova, nes Vitkus visiskai be treningo ir nepasiruoses. Vitkus antram rounde pasidavė. Stalo tenisistai Brazlauskas ir Misiūnas I lengvai suplikė latvius vienete ir dvejete. Mūsiskiu stalo teniso lygis viena klase aukstesnis uz latviu. Tai vis grazaus darbo ir noro dirbti nuopelnas.

Technisko varzybu pasekmės: sachmatu zaibo turnyre latviu 4-kė pries lietuviu ir estu kombinuota (po 2 dalyviu) laimėjo sausai 4:0. Lietuvius atstovavo A. Bucys ir kapt. VI. Slikas. Stalo teniso vyru dvejete Brazlauskas — Misiūnas lengvai sudorojo latvius Sliecer-Jursevski 21:18; 21:16. Vienete Brazlauskas —ursevski 21:10; 21:11.

SPORTO VADOVU SUVAZIAVIMAS

Sausio 11 d. Neumünsteryje ivyko Schleswig-Holsteino ir Hamburgo apygardos lietuviu sporto vadovu ir atstovu suvaziavimas, kuriam pirmininkavo prof. Alminas. Buvo suvaziavę keleto stovyklu sporto vadovai, is kitu stovyklu gauti pranesimai apie sportine veikla. Nutarta geguzės 15 — birzelio 10 laikotarpyje surengti Schleswig-Holsteino ir Hamburgo sriciu sporto svente. I apygardos sporto komiteta isrinkta: kap. Keturakis, V. Orlickas, Zemaitis ir Koje-lavicius.

BOKSO RUNGTYNĖS

Tarptautinės bokso rungtynės 19 ir 20 d. sausio lietuviu sekmingai pasirodė. Puikus technikas Gabecas laimėjo pries estus Kotkas ir Mestvee taskais (vjudut. sv.). Koira estus Pors ir Blomerius isnesė techn. kn.o. ir pries Raadik laimėjo taskais. Lengvenis baigė lygiomis pries esta Vünallas (pusvid. sv.). Vitkus pralaimėjo techn. kn.o. latviui Weiss.

Nebesuprantama Europa

Zinomas angli diplomatas ir publicistas lordas Vansittartas su metu pradžioje parasė „Daily Mail“ straipsni, kuriame jis gana būdingai vertina dabartinę Europos padėtį. Čia mes patiekiamo keleta to jo straipsnio ištraukų:

„As taip pat nebegaliu suprasti Europos. Atrodo, kad čia kiekvienas bando susirasti savo kojas, lipdamas kitiems žmonėms ant kojų pirštu. Nieko nematyti dėl dulkių.

Lenkijoje komunistai kaltina kitus 90%, kad jie serga „patalogisku opozicionizmu“. (Kokia baisia kalba sie žmonės vartoja!) Taip P.P.R. nori prispausti P.P.P. ir yra prispaudusis P.S.P. Ten dar yra kita partija P.P.C., as tai maciau ant lenkiskos vizitines kortelės... Atrodo, kad mes gyvename inicialu ir kliku pasaulyje... Lenkijos prezidentas p. Bierut — ar tai jo tikroji pavardė? — sako, kad literatūra neturi būti laisvalaikio produktas. Cekoslovakijoje vienas ministeriu irgi sako, kad menas turis būti nacionalizuotas. Kazin ka tai reiskia? As manau, kad menas yra lengvoji pramonė. O Vengrijoje vienas kairysis laikrasis rasė, kad „intelektualinio gyvenimo issirutuliojimas tiesiog vedas prie intelektualinės kontrevoliucijos...“

Kuo daugiau as skaitau spauda, tuo daugiau stebiuosi. As maniau, kad kaltininkai bus baudziami. Bet žiūrėkit i Bulgarija. Apsimoka kariauti du kartus pries mus. O kaip Ilija Erenburgas ir jugoslavi aplink juos snekuciuoja! Tito generofas Telabit — man rodos, informacijos ministeris — yra toks saldus Bulgarijos seimo pirmininkui p. Kolarovui. Prasau nesupainioti su persirengusiu graiku reakcionieriumi p. Kolaronu...

Zmonės net apie graikus, būk tai jie esa suklyde, kad kariave teisingoje pusėje. Suzana

Tricker sako, kad jie turi uzdaryti savo krautu-vėle ir pasidaryti raudoni...

Maskvos konferencija arba Byrnes benefisas yra idomus mėginimas isspresti Europos problemas, dalyvaujant dvims pusiau europieciams — anglams ir rusams — ir vienam visai-ne europieciui — Jungtinėms Valstybėms. Prancūzijos, zinoma, ten nebuvo ir jai, po viso ko, nėra duotas zodis Balkanuosė. Bet uz tai ji gavo 142 komunistu atstovus, kaip prancūzovietu susitarimo rezultata, ir ji būtu nedėkinga, jeigu lauktu daugiau. Rusai taip pat turi būti patenkinti. Jie pastumė pirmyn visus klausimus, del kuriu isiro Londono konferencija. Ka mes laimėjome, lieka pamatyti — gal būt. Ar jūs turite mikroskopa?

Konferencija prasidėjo su smūgiu ir Tabriso paėminu. Atmosfera buvo aprasyta esanti „silta ir humaniska“. Optimizmas zymiai padidėjo, kai Gruzija pareikalavo pusės Turkijos ir pasisakė simtmečius kovojusi uz tai. Tai, tur būt, buvo kova, kuri niekuomet neivyko nei jūroje, nei ant zemės.

Profesorai Grabicki ir Anneksic nori dar daugiau ir reikalauja Gruzijai Georgetown. Jie nesako, kurio Georgetown. As matau, kad ju yra astuoni Jungtinėse Valstybėse, neskaitant Vasingtono priemescio, ir penki kiti Penange, Pringo Edvardo salose, Tasmanijoje, Kvinslande ir Anglu Gvinejoje.

Be to, jis yra dalis paties Vasingtono. Daug prireiks zasu, kad dabar apsaugotu Kapitoli. Niekas kitas, kaip tik reakcionierius paneigtu, kad sis reikalavimas yra taip pat protingas, kaip daugumas kitu.

Siaip ar taip, Gruzija aiskiai apima Istambula ir Persu ilanka.“

Apie dabartine Klaipėda

Skotijos „Iseiviu Draugas“ pacitavo kai kurias vietas ilgesnio Ivano Zigalovo straipsnio apie dabartine Klaipėda. Iv. Zigalovas raso: „Vokieciai sunaikino miesta ir jo uosta. Ju padaryta zala siekia simtus milijonu rubliu. Mieste jie sunaikino vandentieki, telefono irengimus, telegrafo istaigas. Gelezinkelio stotis ir pramonės imonės buvo sugadintos, o elektros stotis labai sugriauta. Retas kuris pastatas isliko nesugadintas. Vokieciai sudegino sandėlius, issprogdino kranus ir nuskandino 65 tonu plaukiojanti krana. Jie isėmė masinas is laivu statyklos ir issivezė jas Vokietijon, o dirbtuves susprogdino. Nemaza brangių irankiu nuskandinta Baltijos jūroj. Dabar Klaipėdoj yra apie 4000 gyventoju. Atidarytas viesbutis, kino teatras, dramos teatras. 1946 m. bus atidarytos dvi lietuviu ir rusu gimnazijos ir muzikos mokykla.“

JAV lietuviai neužmiršta tremtiniu Sibire

Lietuviu Tremtiniu Komisija is New Yorko pakartotinai kreipėsi i amerikiecius lietuvius, ragindama neužmiršti Sibirian istremtiju lietuviu ir juos galimai rūpestingiau remti siuntinėliais. Komisija gavusi is Sibiro ziniu, jog siuntinėliai ypatingai daug reiskia lietuviams tremtiniams. Pav., uz viena perkeline paklode moteris su trimis vaikais issinuomojusi visai zimai nedidele pirkele, o uz tris ranksluoscius gavusi gera darza ir galėjusi zymiai palengvinti savo vargus. Taip pat ypatingai daug gelbsti ir ivairūs medikamentai, nėt, pav., svaras zuvies tauku ar keliolika milteliu aspirino, kai tuo tarpu sie daiktai Jungt. Amerikos Valstybėse esa niekis ir kastuoja tik centus.

Lietuviai Braunschweige

Braunschweige lietuviai gyvena Roselies kareivinėse Rautheimer gatvėj. Stovykloje siuo metu, gimnazijos mokinius iskaitant, yra 220 lietuviu. Keletas seimu gyvena dar privaciuose butuose; UNRROS jie lygiai taip pat aprūpinami, kaip ir stovykloj gyvenantieji. Visam gyvenimui vadovauja pr. m. lapkricio 7 d. perrinktas komitetas, kuri sudaro: J. Svedas (pirm.), J. Mikuckis, inz. A. Rimas, mokyk. A. Bajorinas ir stud. Rulyš.

Gavus geras patalpas, tuojau buvo pradėta steigti pilna gimnazija. Siuo reikalu ypac daug iniciatyvos parodė A. Bajorinas ir J. Svedas. Nors ir su nemazais sunkumais, bet gimnazija buvo isteigta ir jau kelis mėnesiai ji veikia. Lapkricio 24 d. ji turėjo pirma viesa menini pasirodyma. Buvo pastatytas S. Meilucio

pjesės „Trys draugai“ II-sis veiksmas. Toliau buvo ivairi kita programa: chorė dainos, deklamacijos, tautiniai sokiai ir kt. Susilaukta nemazo pasisekimo. Gimnazijos ir pradinės mokylos mokiniai pries Naujus Metus dalyvavo su savo programa anglu Raud. Kryziaus surengtoje visu tautu vaikams eglutėje. Lietuviu pasirodymas nustelbė kitu programas. Per Tris Karalius buvo surengta g-jos eglutė. UNRRA visus programas dalyvius apdovanojo. Taip pat ji apdovanojo ir geriausius mokinius, pasibaigus pirmajam trimestriui. Gimnazijoje mokosi 110 mokiniu, jos direktorius-dipl. teis. P. Stankevicius. Mokytojauja 19 mokytoju. Veikia visos klasės-isskyrus 6, kuri nesusiorganizavo dėl stokes mokiniu. Gimnazijoje leidziamas sieninis laikrastėlis „Svyturys“. V. J.

Tolkieciai vaidina savu autoriu kurinius

Tolko lietuviu stovykla (Schleswig apskr.) isleidzia keliolika soferiu, baigusiu kursu. Kursantai D. Slavinsko rūpestiu turėjo ypac geras salygas ismokti vaziuoti. Anglu kalbos kursams vadovauja Vl. Slaitas.

Kultūrinis darbas varomas toliau. Kas sestasdienis ruosiami siupiniai, kuriems dauguma vaidinimu paruosia savieji autoriai — zurn. St. Butkus ir stovyklos sceniniu dalyku tvarkytojas ir rezis. K. Vaitkevicius. Pirmasis yra daves visa eile smulkesniu dalyku, taip pat jo parengtais sceniniais montazais buvo paminėtos Vėlines, Lapkricio 23 ir sutikti Nauji Metai. K. Vaitkevicius parasytoji 3 veiksmu tragedija „Dvi sirdys“ buvo suvaidinta per Kalėdas. I scenos darba yra isitrakusi didzioji dalis kultūriskai nusiteikusio jaunimo ir paskutiniėji jo pasirodymai scenoje yra tikrai nemenko lygio, atsizvelgiant i stovyklines salygas. Ypac

graziai suvaidinta Zemaitės „Apsiriko“ ir K. Vaitkevicius „Dvi sirdys“.

Kalėdoms pasirodė D. Slavinsko paruostas baznytnis chorėlis. Buvo surengta vaikams eglutė, prie kurios scenoje su naujais dalykais pasirodė pradz. mokyklos mokiniai, paruosti mokyklos ved. S. Slavinskienės ir vaiku darzelio pipiriukai, tvarkomi E. Vaitkevicienės ir V. Stasiukonytės. K. BR.

HAVAJAI — 49 JAV VALSTYBĖ

JAV vidaus reikalu ministeris H. Ickes pasiūlė, kad Havaju salos Ramiajam vandenyne būtų pripazintas 49-taja JAV valstybe. Toli-mesnis sio klausimo issprendimo atidėliojimas, ministerio nuomone, būtų kenksmingas. Si dalyka turis isspresti kongresas. Havaju salos JAV priklauso nuo 1900 m.

Persikelianciu ziniai

Lietuviai tremtiniai, norintieji is vienos stovyklos persikelti i kita, privalo atsivezti is isvykimo vietos: stovyklos komendantu arba lietuviu komiteto pazymėjima, kad su ta stovykla arba tuo komitetu vyksta atsiskaites, is vietos karinės valdzios leidima persikelti i kita vietove, is isvykimo vietos UNRROS kartoteka ir is stovyklos gydytojo pazymėjima, kad apsaugotas nuo infekciju. Be tokiu dokumentu UNRROS skyriai is kitur atvykstanciu neregistruoja ir neduoda aprūpinimo.

„Zibintas“

Cellės lietuviu literatūrininku kolektyvas 1946 m. sausio 20 d. isleido pirma numeri naujo lietuvisko laikrascio „Zibintas“, kuris pavadin-tas „neperijodiniu literatūros leidiniu“. „Zibinta“ redaguoja Jonas Kuzmickis. Laikrastėlis tokio pat formato, kaip ir mūsų „Laisvės Varpas“ ir taip pat 8 psl. Dörverdeno „Lietuviui“ sustojus, tai antras is dabar Anglu zonoj einanciu lietuvisku laikrasciu. Pirmasis numeris daro simpatinga ispūdi. Savo naujaji kolega „Zibinta“ mes nuosirdziai sveikiname ir linkime jam tobulėti ir augti.

„TĖVISKĖS GARSAS“

Toku vardu Schweinfurto (Amerikieciu zonoj) lietuviu leidzia spaustuvėj spausdinama savaitrasti, kurio isėjo jau 5 numeriai. „Tėviskės Garsas“ zymiai mazesnis negu kiti Amerikieciu zonoj leidziami lietuviski laikrasciai — tik vieno didoko formato lapo, bet siaip idomia redaguojamas, patiekia nemaza ziniu, daugiausiai is tarptautinės politikos.

Ats. Redaktorius Faustas Kirsas
Leidejas: Liubeko Lietuviu Komitetas
Adr. Lübeck, Untertrave 111-112, Tel. 2 8485
Druck: Lübecker Zeitung (3829)